

ZAŁĄCZNIK NR 1

do uchwały nr ...../2010

Rady Gminy Wierzbica

z dnia ..... 2010 roku

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI

WIERZBICA

NA LATA 2010 – 2017

GMINA WIERZBICA

POWIAT RADOMSKI

WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

SPIS TREŚCI

strona

WSTĘP	3
1. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI WIERZBICA.....	5
1.1. Położenie, powierzchnia, ludność	5
1.2. Historia.....	7
1.3. Struktura przestrzenna	11
2. INWENTARYZACJA ZASOBÓW SŁUŻĄCYCH ODNOWIE MIEJSCOWOŚCI	13
2.1. Warunki przyrodnicze	13
2.2. Dziedzictwo kulturowe	14
2.3. Infrastruktura społeczna	14
2.4. Infrastruktura techniczna	16
2.4.1. Drogi.....	16
2.4.2. System zaopatrzenia w wodę i kanalizacja.....	16
2.4.3. Sieć energetyczna.....	16
2.4.4. Odpady.....	16
2.4.5. Telekomunikacja	17
2.5. Gospodarka i rolnictwo	17
2.5.1. Gospodarka.....	17
2.5.2. Rolnictwo.....	17
2.6. Kapitał społeczny i ludzki.....	18
3. OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON – ANALIZA SWOT	19
3.1. Mocne strony	19
3.2. Słabe strony.....	19
3.3. Szanse rozwoju	20
3.4. Zagrożenia dla rozwoju	20
4. OPIS PLANOWANYCH ZADAŃ I PRZEDSIĘWZIĘĆ	21
4.1. Kontynuacja budowy boisk sportowych przy Publicznym Gimnazjum w Wierzbicy.....	21
4.2. Kontynuacja przebudowy ciągu komunikacyjnego dróg gminnych ul. J. Krasickiego, S. Żeromskiego i Wiatracznej w Wierzbicy	22
4.3. Budowa boksów garażowych dla OSP Wierzbica.....	23
4.4. Przebudowa płyty stadionu gminnego w Wierzbicy	24
4.5. Przebudowa ul. Głowackiego w Wierzbicy.....	25
4.6. Przebudowa ul. Batalionów Chłopskich w Wierzbicy	26
4.7. Przebudowa ul. Piaskowej w Wierzbicy	27
4.8. Zakup i instalacja kolektorów słonecznych dla mieszkańców Wierzbicy	28
4.9. Renowacja cmentarza cholerycznego w Wierzbicy	29
4.10. Budowa kompleksu rekreacyjnego w Wierzbicy	30

WSTĘP

Niniejsze opracowanie dotyczy miejscowości Wierzbica. Wymóg przygotowania *Planu Odnowy Miejscowości Wierzbica na lata 2010-2017* wynika z zapisów rządowego dokumentu Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013, a jego struktura z rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 14 lutego 2008 roku. Posiadanie planu odnowy miejscowości jest niezbędne z uwagi na procedurę składania wniosków aplikacyjnych w celu uzyskania dofinansowania z funduszy europejskich w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Celem głównym *Planu Odnowy Miejscowości Wierzbica na lata 2010-2017* jest wyznaczenie działań służących poprawie poziomu życia mieszkańców poprzez zrównoważony rozwój. *Plan Odnowy Miejscowości Wierzbica na lata 2010-2017* zawiera informacje o planowanych projektach i zadaniach inwestycyjnych na lata 2009-2017 wraz ze wskazaniem źródeł ich finansowania.

Przygotowanie *Planu Odnowy Miejscowości Wierzbica na lata 2010-2017* ma także na celu włączenie w proces wyznaczania priorytetowych działań lokalnych społeczności oraz partnerów społecznych, czyli bezpośrednich odbiorców działań.

Do przygotowania niniejszego opracowania wykorzystano dane Głównego Urzędu Statystycznego zamieszczane w Banku Danych Regionalnych oraz dane własne gminy.

W opisie historii miejscowości wykorzystano, oprócz wspomnianych wyżej źródeł, następujące pomoce:

1. M. Cieślak-Kopyt, I. Micke, E. Skubicha, W. Twardowski, *Radomskie – alfabet wykopalisk*, Radom 2004.
2. J. Bieniak, *Ród Łabędziów*, w: *Genealogia. Studia nad wspólnotami krewniczymi i terytorialnymi w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*, red. J. Hertel i J. Wroniszewski, Toruń 1987, s. 9-33; także J. Bieniak, *Polskie rycerstwo średniowieczne*, Kraków 2002, s.215-231.
3. A. Czyżewska, *Wierzbica*, Sycyna 2004.
4. J. Długosz, *Liber Beneficiorum Dioecesis Cracoviensis*, t. 3, Kraków 1864.
5. M. Friedberg, *Ród Łabędziów w wiekach średnich*, „Rocznik Towarzystwa Heraldycznego we Lwowie”, t. 7 – r.1924-1925, s. 1-101.
6. T. Giergiel, *Rycerstwo Ziemi Sandomierskiej: podstawy kształtowania się rycerstwa sandomierskiego do połowy XIII wieku*, Warszawa 2004.

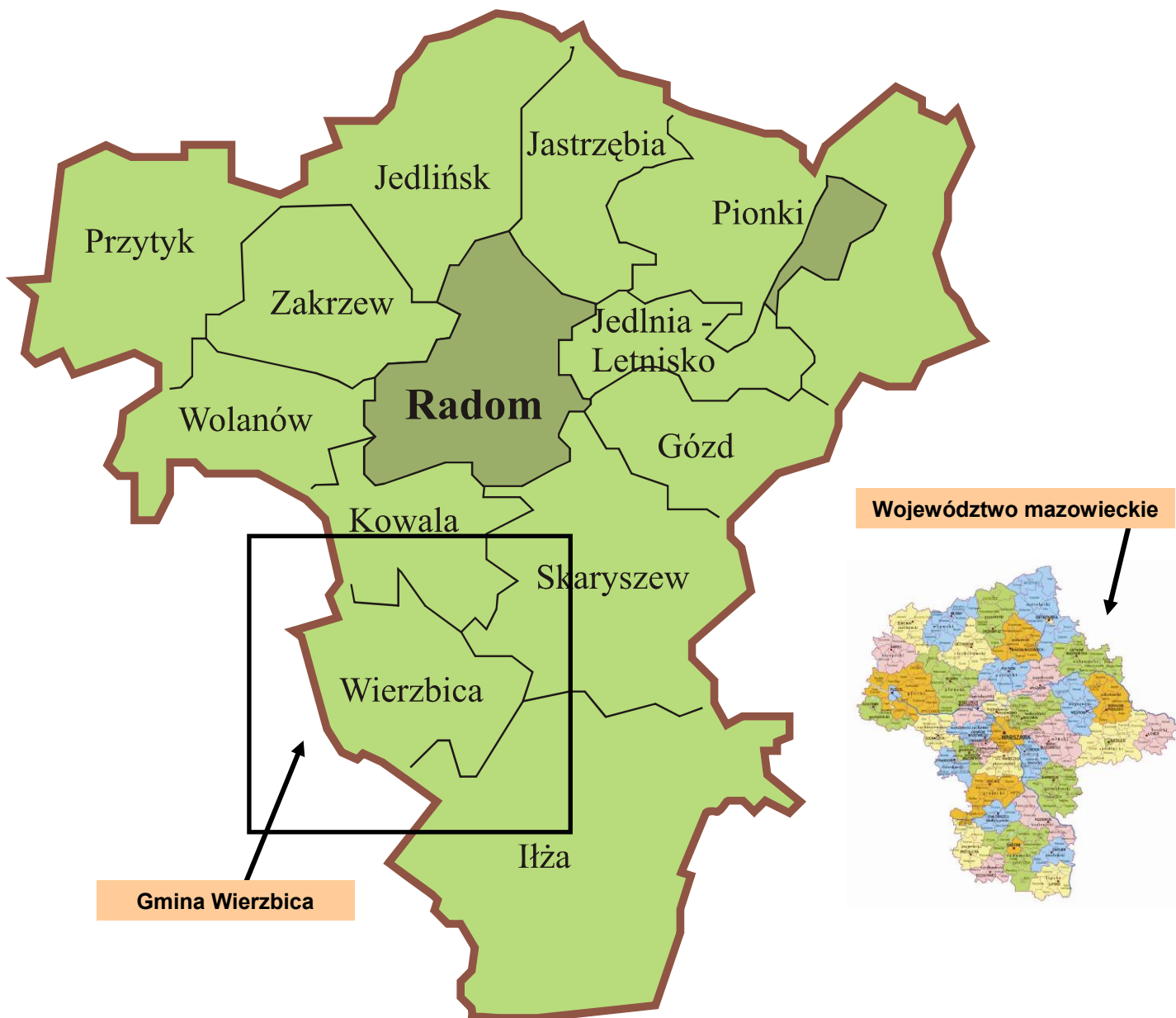
7. Z. Guldon, *Zarys dziejów osadnictwa powiatu radomskiego w XVI-XVIII wieku*, „Radom i region radomski w dobie szlacheckiej Rzeczypospolitej”, t.1:1995, s.7-49.
8. M. Kamińska, *Nazwy miejscowe dawnego województwa sandomierskiego*, cz. 2, Wrocław [i in.] 1965.
9. D. Karczewski, *Związki genealogiczne fundatorów dwunastowiecznych prywatnych fundacji klasztornych*, w: *Genealogia. Rola związków rodzinnych i rodowych w życiu publicznym w Polsce średniowiecznej na tle porównawczym*, red. A. Radziwiński i J. Wroniszewski, Toruń 1996, s. 258-279.
10. *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, t. 3, województwo kieleckie, z. 10, powiat radomski, red. J. Z. Łoziński, B. Wolff, Warszawa 1961.
11. K. Kiełbasa, *Bataliony Chłopskie w obwodzie iłżeckim*, Radom 1999.
12. D. Kopertowska, *Nazwy miejscowe województwa radomskiego*, Kielce 1994.
13. M. Niwiński, *Opactwo Cystersów w Wąchocku. Fundacja i dzieje uposażenia do końca wieków średnich*, „Rozprawy Polskiej Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno – Filozoficzny” 1930, s. 2, t. 43, nr 1 (wznowienie Starachowice 2007).
14. M. Niwiński, *Ród panów na Wierzbicy*, „Miesięcznik Heraldyczny”, r. 10: 1931, nr 2, s. 30-35.
15. K. Potkański, *Puszcza Radomska*, w: *Pisma pośmiertne Karola Potkańskiego*, Kraków 1922, s. 107-221; także K. Potkański, *Puszcza Radomska. Studium osadnicze*, Radom 1997.
16. *Privilegia Monasterii Wąchocensis anno 1646 conscripta*, [b.m.], [b.r.] [b.w.].
17. *Rejestr miejsc i faktów zbrodni popełnionych przez okupanta hitlerowskiego na ziemiach polskich w latach 1939-1945. Województwo radomskie*, oprac. Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich w Polsce, Warszawa 1980.
18. *Rocznik Diecezji Radomskiej 2007*, red. zespół, Radom 2007.
19. H. Sroka, *Herby miast małopolskich do końca XVIII wieku*, Warszawa 2002.
20. J. Wiśniewski, *Dekanat iłżecki*, Radom 1909-1911, reprint Kielce 2000.
21. J. Wiśniewski, *Dekanat radomski*, Radom 1911, reprint Kielce 2000.

1. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI WIERZBICA

1.1. Położenie, powierzchnia, ludność

Miejscowość Wierzbica położona jest na terenie gminy Wierzbica i jest siedzibą jej władz. Gmina Wierzbica przynależy do powiatu radomskiego, który wchodzi w skład podregionu radomskiego w województwie mazowieckim.

Ryc. 1. GMINY POWIATU RADOMSKIEGO ORAZ WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE

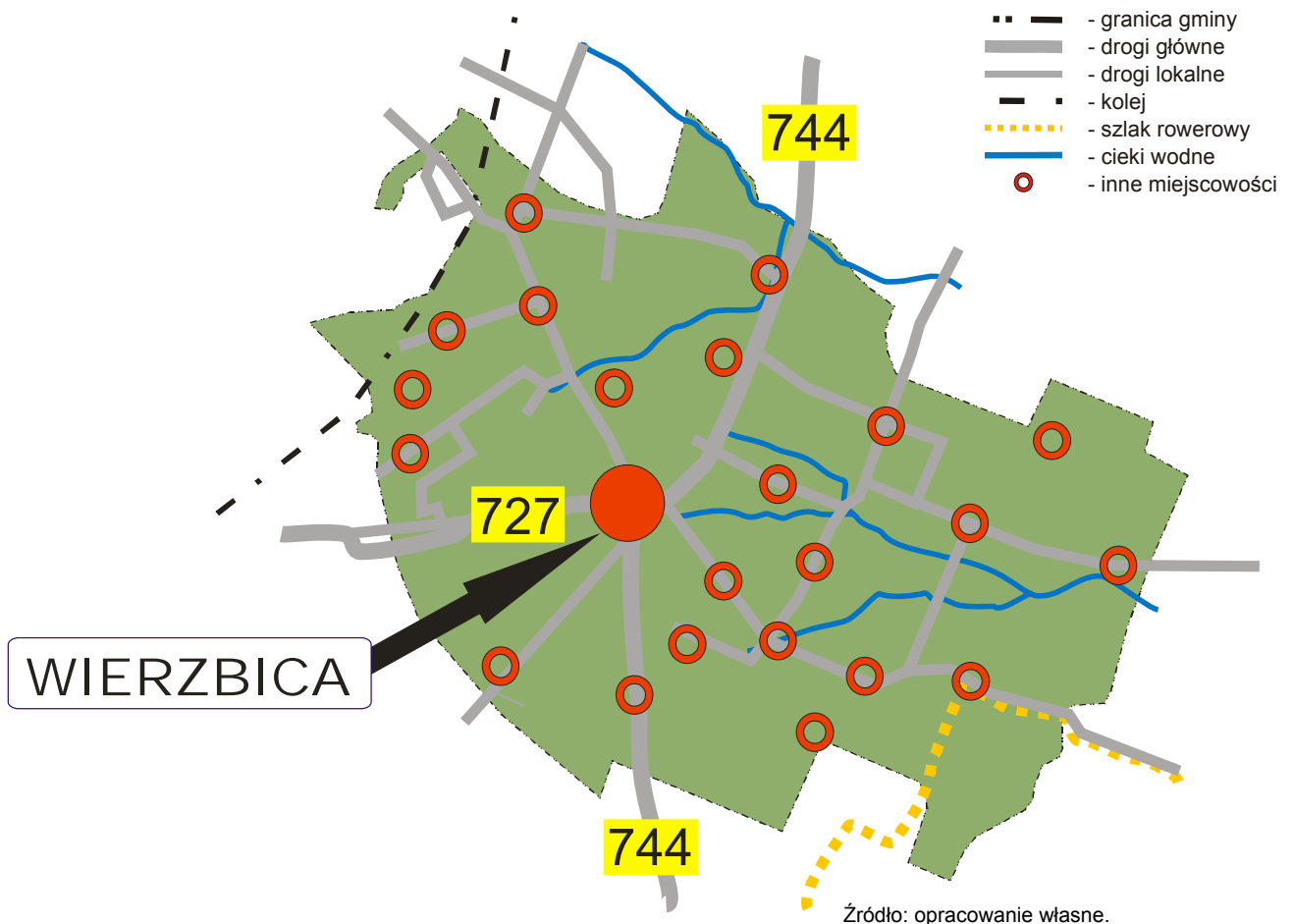

Źródło: opracowanie własne, mapa Mazowsza - <http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/b/bf/Mazowieckie-administracja.png>.

Na terenie gminy Wierzbica znajduje się 17 miejscowości zorganizowanych w 16 sołectw¹.

Miejscowość Wierzbica leży w centralnej części gminy w odległości ~ 18 kilometrów na południe od centrum Radomia.

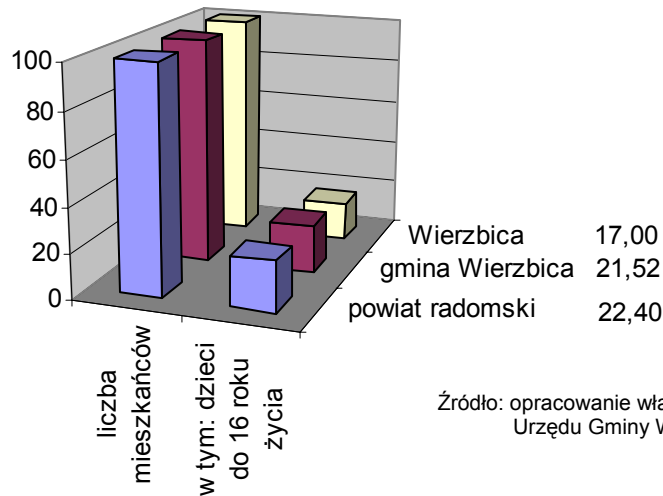
Ryc. 2. GMINA WIERZBICA

Wierzbica zajmuje powierzchnię 2 626,00 hektarów oraz liczy 3 952 mieszkańców, w tym 2 002 kobiet i 1 950 mężczyzn. Stosunkowo mało – zaledwie 672 osoby, to dzieci w wieku poniżej 16 roku życia. Gęstość zaludnienia w Wierzbicy wynosi 152 osoby na km².

¹ Źródło – <http://www.stat.gov.pl/broker/access/definitionTree.jspa>; data pobrania: 18 marca 2010 roku.

Ryc. 3. ODSETEK DZIECI W WIEKU DO 16 LAT WŚRÓD LUDNOŚCI

1.2. Historia

Nazwa wsi Wierzbica jest pochodzenia topograficznego, od słowa *wierzba*, licznie zapewne występującej w czasie początków zamieszkiwania tego terenu. Tak Danuta Kopertowska, badaczka nazewnictwa miejscowego ziemi radomskiej, oraz wcześniej Maria Kamińska. Początkowo (do połowy XVI wieku) przeważnie w brzmieniu *Wirzbice*.

Po raz pierwszy w źródłach Wierzbica pojawia się w roku 1198, zapisana jako *Virbiche*, ale już w 1229 jako *Wyrzbycza*.

Najstarsze ślady bytowania człowieka na tym terenie odkryto w postaci osady, cmentarzyska, obozowiska, oraz najważniejszego znaleziska – kopalni krzemienia czekoladowego (znanej pod nazwą „ZELE”) wraz z warsztatem obróbki krzemienia. Szacuje się, iż eksploatacja tutejszych krzemieni zaczęła się ok. 12.000 lat temu, w okresie paleolitu.

Osadnictwo prehistoryczne obejmowało większy teren niż dzisiejsza Wierzbica, i ciągnęło się od terenów położonych na północnym zachodzie względem Wierzbicy do pobliskich Polan.

W średniowieczu, w czasach piastowskich terytorium, na którym znajduje się Wierzbica należało do własności książęcej. Administracyjna przynależność tego terenu wiązała go z leżącą w Małopolsce Ziemią Sandomierską. W XII wieku, w

czasie konfliktu o władztwo nad Ziemią Sandomierską, pretendent do tronu księżęcego, Kazimierz Sprawiedliwy chcąc zapewnić sobie przychylność rodów rycerskich dokonał na ich rzecz licznych nadań ziemskich. Tak też stało się z wsią Wierzbica.

Wierzbica w drugiej połowie XII wieku znalazła się we władaniu możnego na Ziemi Sandomierskiej rodu Łabędziów². Zapewne z nadania ówczesnego księcia sandomierskiego Kazimierza Sprawiedliwego włość wierzbicką otrzymali synowie Wszebora z rodu Piotra Włostowica, późniejszych Łabędziów – Piotr zw. Starym (zm. 1196), Krystyn (zm. wkrótce po 1161), Wszebór (ok. 1193) oraz Otto (zm. po 1161). W jej skład oprócz ośrodka dóbr w Wierzbicy wchodziły wymienione z nazwy Łączany, Modrzejowice, Pomorzany oraz Polany. Włość wierzbicka pokrywała się zatem z terytorium pierwszej parafii wierzbickiej. Wkrótce ich właścicielem zostaje syn Ottona – komes Otto (zm. w pocz. XIII w.), piszący się „z Wierzbicy” (*de Verbic*) i nadaje, prawdopodobnie w roku 1167, dziesięciny z tych dóbr kościołowi p.w. św. Jakuba w Skaryszewie.

W tym samym mniej więcej czasie (ok. 1179 roku) zostaje założone z fundacji biskupa krakowskiego Gedki opactwo cystersów w Wąchocku. Wkrótce po założeniu klasztoru (ok. 1200 roku) wspomniany komes Otto z Wierzbicy oraz Krystyn (zm. po 1216) syn Piotra Starego, stryjeczni bracia, nadają posiadane przez siebie włości z ośrodkiem w Wierzbicy cystersom wąchockim.

Wtedy też włość wierzbicka staje się na okres 600 lat – do kasaty zakonu w 1819 roku – częścią uposażenia klasztoru wąchockiego.

Wierzbica stała się ważnym ośrodkiem handlu lokalnego gdzie odbywały się stałe targi (pierwszy znany ze źródeł w 1227 roku). W roku 1275 cystersi uzyskują przywilej lokacyjny dla Wierzbicy. Wówczas też Wierzbica uzyskuje nie zmieniony do dziś układ przestrzenny, oparty o południkowy układ drogi rozwidlającej się w miejscu ówczesnego placu targowego usytuowanego na zachód od kościoła. Rozwidlenie to ukształtowało nietypowy dla miast polskich trójkątny kształt rynku.

---

² Tak Długosz oraz Giergiel, a przede wszystkim Bieniak – podając wywód genealogiczny, jednak Niwiński podaje *herbu Gozdawa*, Wróniszewski widzi w nich Rawiczów, a Friedberg nie określa.

W 1418 roku, na prośbę opata wąchockiego – Rafała, król Władysław Jagiełło zatwierdził przywilej założenia wójtostwa w Wierzbicy wydany przez opata Godfryda w 1405 roku.

W roku 1469 Wierzbica uzyskuje na prośbę opata Jakuba, od króla Kazimierza Jagiellończyka, ponowną lokację na prawie niemieckim z prawem do organizowania dwóch jarmarków rocznie – na św. Filipa i Jakuba (1 maja) oraz na święto Podwyższenia Krzyża Świętego (14 września), a także prawo do cotygodniowych targów odbywanych w soboty. Mieszkańcy uzyskują takie same przywileje jakimi dysponowali od 1454 r. mieszczenie wąchoccy. Miasto zostało lokowane na 32 łanach³ kmiecych i 2 wójtowskich.

Warto tu chwilę poświęcić na przybliżenie zasad, które to prawo wprowadzało. W przypadku zakładania nowej osady, w odróżnieniu od osadnictwa na prawie polskim, osadnicy przybywali w grupach, na czele grupy stał zasadzca, który w imieniu osadników zawierał z panem pisemną, szczegółową umowę. Zawierała ona spis świadczeń ustalonych raz na zawsze. W przypadku przenoszenia osady z prawa polskiego na niemieckie, a taką sytuację mamy w przypadku Wierzbicy, umowę taką zawierał wyłaniany z mieszkańców zasadzca – późniejszy wójt. Każdy z dotychczasowych mieszkańców lub osadników dostawał w dziedziczne użytkowanie 1 łan ziemi immunizowanej, tzn. zwolnionej ze świadczeń na rzecz właściciela. Świadczeniem podstawowym na rzecz pana był czynsz czyli renta pieniężna.

Miasto na prawie niemieckim miało wójta, który zobowiązany był do służby wojskowej, a w stosunku do mieszkańców pełnił namiestniczą władzę z ramienia pana, przede wszystkim był sędzią pierwszej instancji. W sprawowaniu władzy sądowniczej pomagała mu ława miejska złożona z rajców. Wierzbica miała też własny samorząd. Prawo niemieckie było korzystniejsze dla osadników, jak też starych mieszkańców, gdyż po spłaceniu należnej w danym okresie renty mogli sami dysponować nadwyżką.

Wierzbica wraz z prawem magdeburskim uzyskuje własny herb, używany jako znak władzy miejskiej na pieczęciach i w symbolice miejskiej. Zapewne na wnio-

Ryc. 4. HERB WIERZBICY

³ 1 łan, czyli ok. 24 hektarów.

sek opata klasztoru w Wąchocku zostaje jej nadany herb mający w godle pięciopłatkową Różę. Jest on tożsamy z herbem szlacheckim Poraj⁴ ale nie można wykluczyć motywacji maryjnej, cystersi bowiem szczególnym kultem otaczali Matkę Bożą, której jednym z symboli była róża.

Wierzbica na przełomie wieku XV i XVI była wspaniale rozwijającym się ośrodkiem miejskim, działało np. 7 karczm, a dziesięcinę opłacała ludność w kwocie trzykrotnie wyższej niż pobliska Iłża. Liczbą ludności przewyższała sąsiedni Radom oraz Iłżę, jednak kres jej rozwojowi położyły wojny szesnastego i siedemnastego wieku oraz znaczne uszczuplenie posiadłości mieszczan Wierzbickich przez zakonników – w roku 1569 posiadali jedynie 10 łanów oraz płacili podatki według zasad wiejskich.

Ryc. 5. OKOLICE WIERZBICY W XVI WIEKU

Źródło: Województwo sandomierskie w drugiej połowie XVI wieku, Cz. I. Mapa, red. W. Patucki, „Atlas Historyczny Polski”, Warszawa 1993.
Skan fragmentu mapy

Pod koniec okresu staropolskiego, dzięki przywilejom króla Stanisława Augusta Poniatowskiego, Wierzbica uzyskała prawo do 9 jarmarków w roku, oraz do targu w każdy czwartek.

W wykazie dochodów z 1789 roku cystersi wąchoccy uzyskiwali rocznie z Wierzbicy uzyskiwali 11.714 złotych i 19 groszy, dla porównania łącznie z Zalesic, Pomorzany i Łączany 9.932 złote i 21 groszy – była to dość znaczna kwota.

⁴ Zwany był też Różyc. Blazonowanie herbu następujące: w polu czerwonym srebrna róża pięciopłatkowa. Rycerska wersja herbu Poraj posiada ponadto hełm z labrami i klejnot, godło też nieco odmienione – pomiędzy płatkami złote listki oraz także dno kwiatu.

W roku 1810 zniknęły jarmarki i miasto zaczęło stopniowo podupadać. W czasie powstań narodowych na terenie Wierzbicy i w okolicznych miejscowościach rozgrywały się walki i potyczki.

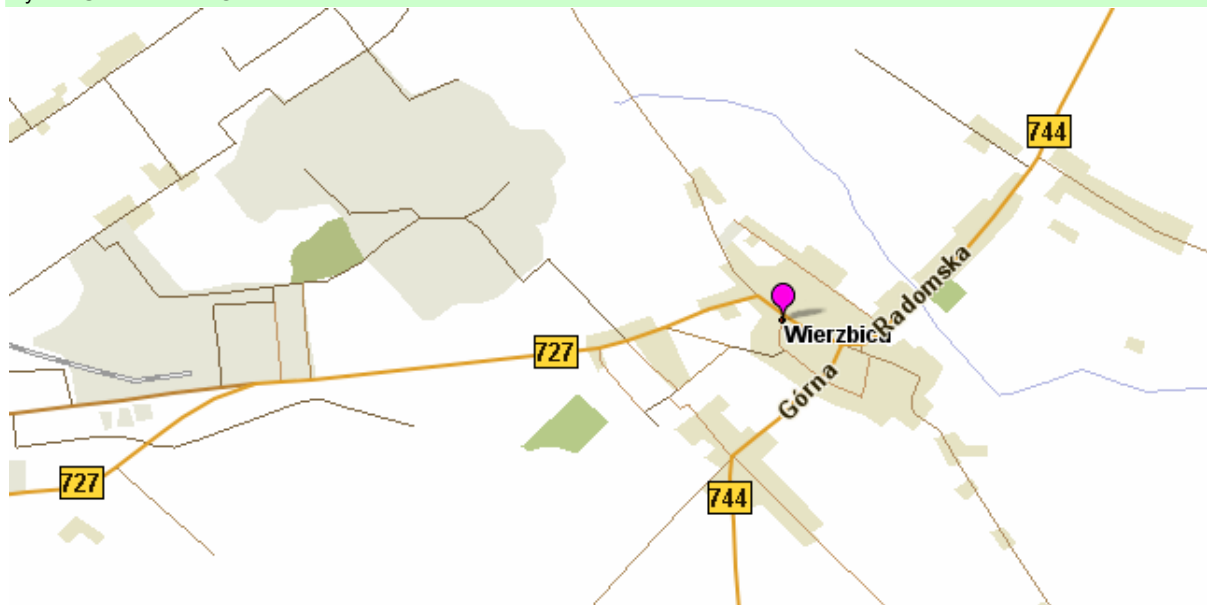
W roku 1818 władze carskie dokonały kasaty zakonów w Królestwie Polskim, ta decyzja dotknęła też wąchockich cystersów i ich dóbr.

Po upadku powstania styczniowego w 1870 Wierzbica utraciła prawa miejskie, a po pożarach w latach 1873, 1904 i 1915 znacznie podupadła. W XIX wieku powstały tu garbarnia, olejarnia, wiatrak i piece do wypalania wapna. Wierzbica nie odzyskała praw miejskich, a z dawnego miasta pozostał charakterystyczny trójkątny rynek.

W okresie po II wojnie światowej w latach 1952-1955 powstała tu Cementownia Przyjaźń w oparciu o miejscowe kopalnie wapienia i radziecką technologię. W 1991 właścicielem cementowni został koncern Lafarge, który 12 października 1997 wygasił piece. W 2008 roku powstał plan ponownego uruchomienia cementowni, a miejscowe złoża margla szacowane są jako jedne z największych w Polsce. Po wojnie działały tu też Zakłady Azbestowe zamknięte z uwagi na szkodliwość dla ludzi i środowiska.

1.3. Struktura przestrzenna

Ryc. 6. UKŁAD PRZESTRZENNY WIERZBICY

Źródło: [http://mapa.targeo.pl/Wierzbica;sj\[2117499\]#targeo-top](http://mapa.targeo.pl/Wierzbica;sj[2117499]#targeo-top)

Charakterystycznym elementem krajobrazu urbanistycznego Wierzbicy jest wykształcony w średniowieczu trójkątny rynek, a przy nim oraz wzdłuż drogi na Szydłowiec (ul. Kościuszki) charakterystyczna dla Wierzbicy zabudowa domami wolnostojącymi, ustawionymi szczytowo, parterowymi, przeważnie drewnianymi.

Na południowy-zachód od średniowiecznego miasta znajduje się boisko do gry w piłkę nożną wraz z infrastrukturą – są to jednak obiekty w złym stanie technicznym

Dalej na południe zabudowa powstała po II wojnie światowej przy uruchomionej w latach 50 XX wieku cementowni. Przeważnie składająca się z trzypiętrowych bloków z rozrzuconymi pośród nich budynkami o funkcjach usługowych.

2. INWENTARYZACJA ZASOBÓW SŁUŻĄCYCH ODNOWIE MIEJSCOWOŚCI

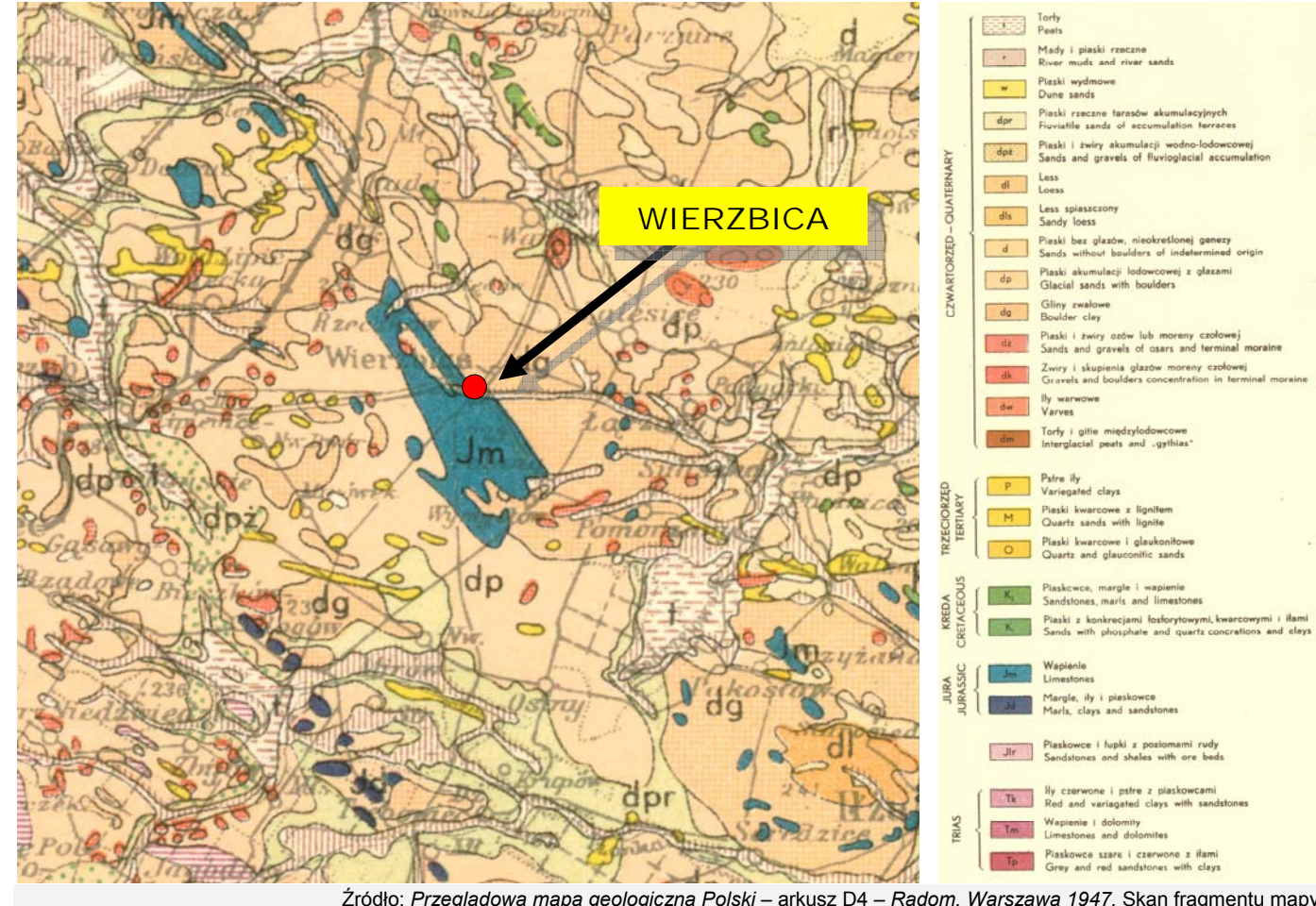
2.1. Warunki przyrodnicze

Wierzbica położona jest na wysokości ~ 200 metrów nad poziomem morza, w zakolu utworzonym przez miejscowe rzeczki, gdzie powierzchniowo przeważają piaski i gliny zwietrzelinowe.

Około 85% gleb stanowią użytki rolne, a brakuje w ogóle lasów.

W sołectwie Wierzbica przeważają gleby słabe. Nie występują zupełnie gleby klasy I i II, przeważają gleby klasy IV.

Ryc. 7. OKOLICE WIERZBICY NA TLE PODŁOŻA GEOLOGICZNEGO

Źródło: Przeglądowa mapa geologiczna Polski – arkusz D4 – Radom, Warszawa 1947. Skan fragmentu mapy

2.2. Dziedzictwo kulturowe

Wielką wartością Wierzbicy jest jej zabytkowy układ przestrzenny wytworzony w średniowieczu, w procesie lokacji miasta Wierzbica oraz późniejszych przekształceń. Jak opisano wyżej, głównym punktem dawnej osady – późniejszego miasta jest trójkątny rynek, przy którego wschodniej pierzei znajduje się kościół parafialny.

Kościół pw. św. Stanisława biskupa i męczennika. Pierwotny nosił wezwanie św. Idziego i był zbudowany przed 1227 rokiem. Wykonany z drewna, wzmiankowany był ok. przez J. Długosza. Obecny wzniesiony został w 1709 roku przez cystersów wąchockich. Murowany z kamienia, orientowany, w stylu barokowym. Wpisany do rejestru zabytków, nr rej.: 426/A/57 z 25 stycznia 1957, 400/A z 21 czerwca 1967 oraz 181/A z 15 października 1982. Przechowywane są księgi metrykalne: ochrzczonych od 1823 roku, zaślubionych od 1810 i zmarłych od 1852.

Cmentarz rzymsko-katolicki, pochodzący z 1 poł. XIX wieku, położony po prawej stronie drogi do Radomia, z zachowanymi nielicznymi zabytkowymi nagrobkami (np. Eufrozyny Niwińskiej oraz burmistrza Wierzbicy). Wpisany do rejestru zabytków, nr rej.: 426/A/57 z 25 stycznia 1957, 400/A z 21 czerwca 1967 oraz 181/A z 15 października 1982. nr rej.: 488/A z 5 listopada 1991

Cmentarz epidemiczny, przy drodze do Koloni Zalesice, założony w 1831 roku, w czasie wielkiej epidemii cholery, później wielokrotnie użytkowany w czasie kolejnych epidemii. Wpisany do rejestru zabytków, nr rej.: 489/A z 5 listopada 1991.

Kopalnia krzemienia czekoladowego ZELE wraz z warsztatem obróbki krzemienia, położona na północny-zachód od centrum miejscowości, na terenie dawnej cementowni.

2.3. Infrastruktura społeczna

W Wierzbicy znajdują się stosunkowo liczne instytucje infrastruktury społecznej, głównie z racji na fakt, iż jest to centrum administracyjne gminy.

Znajdują się tu dwie publiczne szkoły: podstawowa oraz gimnazjum. Uczęszcza do nich 628 uczniów, a zatrudnionych jest 68 osób. Działa ponadto przedszkole

publiczne gdzie uczęszcza 118 dzieci, na którymi opiekę sprawuje 10 osobowy personel.

Szeroką ofertę kulturalną proponuje Gminny Ośrodek Kultury. Na działalność tej instytucji składa się prowadzenie sekcji, kół zainteresowań i zespołów dla dzieci i młodzieży. Przy GOK funkcjonują między innymi: Koło teatralne „Atlantyda”, zespoły taneczne: Flesz, Rock Shasse 1 oraz Shasse 2, kurs tańca towarzyskiego oraz następujące sekcje: gry na gitarze, plastyczna, wokalna oraz nauki języka angielskiego.

Wielką wagę gmina przywiązuje do tradycji i kultury przodków. Zwyczaje i obrzędy podtrzymywane i kultywowane są poprzez organizowanie, szczególnie wśród dzieci i młodzieży zajęć z dziedziny edukacji kulturalnej. Odbywają się liczne warsztaty, spotkania z twórcami, konkursy przeglądy itd. Temu celowi służy również prowadzone przez p. Zofię Stachowicz Szkolne Muzeum Regionalne, w którym zgromadzone są stare meble, sprzęty domowe i gospodarcze.

W Wierzbicy znajduje się Gminna Biblioteka Publiczna. Jest to lokalne centrum informacji edukacyjnej i kulturalnej. W skład GBP wchodzi dwie filie w Łączanach i Polanach, które obecnie znajdują się w szkołach podstawowych i czynne są w środę w Łączanach i czwartek w Polanach. Łącznie GBP posiada około 18.482 woluminów i 981 stałych czytelników, natomiast Filia GBP w Polanach posiada 6.264 a Filia w Łączanach 7.540 stałych czytelników. Biblioteka w swoim wyposażeniu ma czytelnię, gdzie można korzystać z Internetu. Oprócz tradycyjnej działalności biblioteka prowadzi, bądź uczestniczy w wielu akcjach mających za zadanie promocję czytelnictwa, wiedzy, kultury i tradycji.

Na terenie Wierzbicy funkcjonują 2 Domy Pomocy Społecznej, w których przebywa 130 osób.

Ważną instytucją jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej świadczący aktualnie (marzec 2010) pomoc dla 9 rodzin zamieszkałych w Wierzbicy.

W Wierzbicy działa Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej zatrudniający na stałe 3 lekarzy (rodzinnych i ginekologa).

2.4. Infrastruktura techniczna

2.4.1. Drogi

Przez Wierzbicę przebiega droga wojewódzka nr 744 gdzie łączy się z drogą wojewódzką nr 727.

Do Wierzbicy dociera komunikacja autobusowa.

2.4.2. System zaopatrzenia w wodę i kanalizacja

Podstawowym funkcjonującym systemem zaopatrzenia w wodę jest gminne ujęcie, z którego zasilana jest sieć wodociągowa miejscowości Wierzbica o łącznej długości 20 km posiadająca 480 przyłączy, zaspokajająca potrzeby wszystkich chętnych mieszkańców.

Wierzbica jest w 95 % miejscowością skanalizowaną, sieć kanalizacyjna posiada 17 km długości obsługująca 450 przyłączy kanalizacyjnych.

Ścieki odprowadzane są do gminnej oczyszczalni ścieków.

Na terenach nieskanalizowanych – sytuacja ta dotyczy ok. 30 gospodarstw – ścieki bytowe gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach na nieczystości płynne, skąd wywożone są do oczyszczalni. Funkcjonuje również 1 przydomowa oczyszczalnia ścieków. Planowane jest wybudowanie kolejnych przydomowych oczyszczalni ścieków.

2.4.3. Sieć energetyczna

Istniejąca sieć energetyczna w pełni zaspokaja występujące potrzeby. Stopniowo rosnące zapotrzebowanie będzie zaspokojone z istniejącym dużych rezerw energii, natomiast modernizacja urządzeń przesyłowych będzie następowała w miarę potrzeb.

2.4.4. Odpady

Zbiórka posegregowanych odpadów odbywa się poprzez ich odbiór bezpośrednio z gospodarstw domowych, w ustalonych terminach, transportem należącym do wyłonionej w drodze przetargu firmy. Odpady wielkogabarytowe, problemowe i inne usuwane są na indywidualne zgłoszenie do firmy przewozowej.

2.4.5. Telekomunikacja

Miejscowość Wierzbica jest w pełni zaopatrzona w sieć telekomunikacyjną stacjonarną oraz mobilną, niedostateczna jest jednak przepustowość sieci dostępnej do Internetu.

2.5. Gospodarka i rolnictwo

2.5.1. Gospodarka

Na terenie Wierzbicy zarejestrowanych jest 197 podmiotów gospodarczych, z których 63 prowadzą działalność handlową.

Działa 112 zakładów usługowych oraz 22 zakłady przemysłowe.

Największymi pracodawcami są Urząd Gminy oraz szkoły publiczne.

2.5.2. Rolnictwo

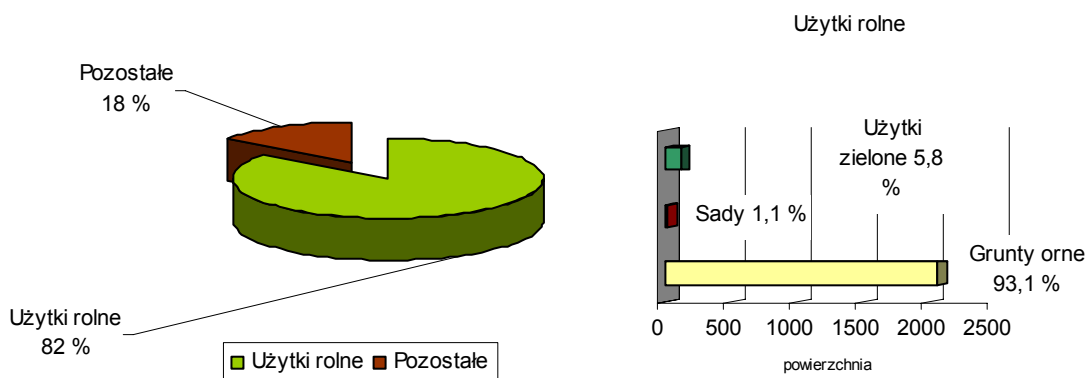
Część mieszkańców utrzymuje się z pracy na roli.

Dominują gleby słabe w klasach IV i V.

W Wierzbicy znajduje się 2 232 ha użytków rolnych, z czego 2 078 ha to grunty orne, 129 ha użytki zielone, a 25 ha sady.

Główne uprawy to zboża, a hodowla koncentruje się na bydło mlecznym.

Ryc. 8. UŻYTKOWANIE GLEB W WIERZBICY W 2009 ROKU (W HA).
POWIERZCHNIA CAŁKOWITA 2.626

Źródło: dane UG w Wierzbicy, opracowanie własne.

2.6. **Kapitał społeczny i ludzki**

Miejscowość Wierzbica z racji umiejscowionych tu publicznych zakładów pracy jak również największej liczby mieszkańców spośród miejscowości gminy jest najprężniej rozwijającym się sołectwem na terenie gminy.

Wielkim problemem dotyczącym mieszkańców Wierzbicy jest brak miejsc pracy zarówno na rynku lokalnym jak i w pobliskich miejscowościach (np. Radom, Szydłowiec, Iłża). Powoduje to, iż znaczna część osób zdolnych do podjęcia pracy jest bezrobotna. Na 2 525 osób w wieku od 20 do 60 (kobiety) lub 65 (mężczyźni) roku życia aż 412 jest zarejestrowanych jako bezrobotni w Powiatowym Urzędzie Pracy, a spośród nich zaledwie 81 osób pobiera zasiłek. Te liczby już są wysokie, a pamiętać należy, że na terenach wiejskich istnieje ponadto bezrobocie ukryte, które jest trudne do oszacowania.

Aktywnie, w oparciu o kościoły parafialne, działają wspólnoty parafialne.

Miejscowość należy do parafii Kościoła Rzymskokatolickiego pw. św. Stanisława oraz do parafii Kościoła Starokatolickiego Mariawitów w R.P. pw. Przemienienia Pańskiego. Przy parafii św. Stanisława działa Katolickie Stowarzyszenie „Betania” Oddział w Wierzbicy oraz prowadzona jest Świetlica Socjoterapeutyczna „Ankora”.

Na terenie Wierzbicy aktywnie działa, powstała w 1918 roku, Ochotnicza Straż Pożarna, mając siedzibę w znajdującej się w Wierzbicy remizie. Aktywne jest także Koło Gospodyń Wiejskich. Prężnie funkcjonuje także Stowarzyszenie „Moja i Twoja Wierzbica”.

W Wierzbicy działa od 1952 roku Klub Sportowy „ORZEŁ” Wierzbica, prowadzący obecnie sekcję piłki nożnej. KS „Orzeł” posiada własne boisko wraz z budynkiem klubowym.

Ponadto działa od 2007 roku Międzyszkolny Ludowy Uczniowski Klub Sportowy „ORLIK” Wierzbica specjalizujący się w zapasach.

Mieszkańcy uczestniczą w spotkaniach Rady Sołectwa Wierzbica.

Ryc. 9. EMBLEMAT KLUBOWY

3. OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON – ANALIZA SWOT

3.1. *Mocne strony*

- Dobre położenie komunikacyjne, niewielka odległość do dróg krajowych bezpośredni dostęp do wojewódzkich.
- Infrastruktura techniczna: wodociąg, kanalizacja, sieć telekomunikacyjna, powszechny system segregacji i utylizacji odpadów.
- Bardzo cenne znalezisko archeologiczne z okresu pradziejowego - kopalnia krzemienia „ZELE”.

3.2. *Słabe strony*

- Zły stan lokalnej infrastruktury drogowej.
- Brak miejscowych podmiotów gospodarczych zajmujących się przetwórstwem rolnym.
- Wysoki poziom bezrobocia wśród mieszkańców.
- Duża odległość od najbardziej chłonnych rynków zbytu – giełd rolnych w okolicach Warszawy oraz Łodzi.
- Niedostateczna liczba obiektów nowoczesnej infrastruktury sportowo - rekreacyjnej.
- Mały odsetek młodych rolników i mała liczba młodych ludzi kontynuujących naukę oraz w ogóle mała liczba młodych ludzi.
- Niedostatek miejsc pracy w sektorze przemysłowym, poza rolnictwem i ukryte bezrobocie w rolnictwie.
- Brak zwartych kompleksów leśnych oraz cieków wodnych i zbiorników na terenie miejscowości lub sąsiadującym – okolica mało atrakcyjna turystycznie.
- Brak lokalnego produktu turystycznego.

3.3. Szanse rozwoju

- Rozwój rynku rolnego, inwestycje w lokalny przemysł przetwórczy.
- Dalszy rozwój gospodarczy kraju i wzrost zamożności społeczeństwa prowadzący do zwiększenia poziomu inwestycji.
- Skuteczne wykorzystanie funduszy pomocowych UE i innych środków wspierających inwestycje.
- Wzrost poziomu przedsiębiorczości i mobilności zawodowej mieszkańców gminy.
- Utworzenie w oparciu o starożytną kopalnię krzemienia oferty turystycznej.

3.4. Zagrożenia dla rozwoju

- Migracja młodych, przedsiębiorczych mieszkańców Wierzbicy do większych ośrodków i zagranicę.
- Skuteczniejsze wykorzystanie szans rozwojowych przez sąsiednie gminy, co może skutkować migracją mieszkańców do innych miejscowości i brakiem inwestycji.
- Problemy gospodarcze kraju mające negatywny wpływ na poziom inwestycji i zamożność społeczeństwa.
- Brak akceptacji u decydentów dla składanych przez Urząd Gminy wniosków o pozyskanie funduszy UE.

4. OPIS PLANOWANYCH ZADAŃ I PRZEDSIĘWZIĘĆ

4.1. Kontynuacja budowy boisk sportowych przy Publicznym Gimnazjum w Wierzbicy

Nazwa działania						
Kontynuacja budowy boisk sportowych przy Publicznym Gimnazjum w Wierzbicy						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest wybudowanie nowoczesnych obiektów sportowych jako miejsca realizacji zajęć o charakterze sportowo-rekreacyjnym dla uczniów i miejscowego społeczeństwa.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą uczniowie i mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, działanie „Odnowa i rozwój wsi”		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2010	realizacja – wykonanie prac	1.939.883,41	499.907,96	25,77	1.439.975,46	74,23
2010 – 2011	rozliczenie – zakończenie Projektu i rozliczenie dotacji					

4.2. Kontynuacja przebudowy ciągu komunikacyjnego dróg gminnych ul. J. Krasickiego, S. Żeromskiego i Wiatracznej w Wierzbicy

Nazwa działania						
Kontynuacja przebudowy ciągu komunikacyjnego dróg gminnych ul. J. Krasickiego, S. Żeromskiego i Wiatracznej w Wierzbicy						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest poprawa lokalnego systemu drogowego oraz poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki zewnętrzne (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji)		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2010	realizacja	800.000,00	400.000,00	50	400.000,00	50
2010	rozliczenie – zakończenie Projektu					

4.3. Budowa boksów garażowych dla OSP Wierzbica

Nazwa działania						
Budowa boksów garażowych dla OSP Wierzbica						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest poprawa infrastruktury społecznej.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki zewnętrzne		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2010	realizacja	400.000,00	0,00	0	400.000,00	100
2011	rozliczenie – zakończenie Projektu					

4.4. Przebudowa płyty stadionu gminnego w Wierzbicy

Nazwa działania						
Przebudowa płyty stadionu gminnego w Wierzbicy						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest poprawa infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki zewnętrzne		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2010	realizacja	700.000,00	0,00	0	700.000,00	100
2011	rozliczenie – zakończenie Projektu					

4.5. Przebudowa ul. Głowackiego w Wierzbicy

Nazwa działania						
Przebudowa ul. Głowackiego w Wierzbicy						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest poprawa lokalnego systemu drogowego oraz poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki zewnętrzne		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2011	realizacja	150.000,00	0,00	0	150.000,00	100
2011	rozliczenie – zakończenie Projektu					

4.6. Przebudowa ul. Batalionów Chłopskich w Wierzbicy

Nazwa działania						
Przebudowa ul. Batalionów Chłopskich w Wierzbicy						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest poprawa lokalnego systemu drogowego oraz poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki zewnętrzne		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2011	realizacja	200.000,00	0,00	0	200.000,00	100
2011	rozliczenie – zakończenie Projektu					

4.7. Przebudowa ul. Piaskowej w Wierzbicy

Nazwa działania						
Przebudowa ul. Piaskowej w Wierzbicy						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest poprawa lokalnego systemu drogowego oraz poprawa stanu bezpieczeństwa w ruchu drogowym.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki zewnętrzne		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2012	realizacja	600.000,00	0,00	0	600.000,00	100
2012	rozliczenie – zakończenie Projektu					

4.8. Zakup i instalacja kolektorów słonecznych dla mieszkańców Wierzbicy

Nazwa działania						
Zakup i instalacja kolektorów słonecznych dla mieszkańców Wierzbicy						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest zmniejszenie emisji zanieczyszczeń atmosfery poprzez instalację nowoczesnego systemu zaopatrzenia w energię.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki zewnętrzne – RPO WM 2007 – 2013		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2013 – 2014	realizacja	3.000.000,00	2.550.000,00	85	450.000,00	15
2015	rozliczenie – zakończenie Projektu					

4.9. Renowacja cmentarza cholerycznego w Wierzbicy

Nazwa działania						
Renowacja cmentarza cholerycznego w Wierzbicy						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest zachowanie dziedzictwa kulturowego.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, działanie „Odnowa i rozwój wsi”		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2013	realizacja – wykonanie prac	80.000,00	40.000,00	50	40.000,00	50
2013	nadzór nad realizacją prac, w tym: inspektor nadzoru budowlanego, koszt przeprowadzenia przetargu na wyłonienie wykonawcy					
2013	rozliczenie – zakończenie Projektu i rozliczenie dotacji					

4.10. Budowa kompleksu rekreacyjnego w Wierzbicy

Nazwa działania						
Budowa kompleksu rekreacyjnego w Wierzbicy						
Jednostka organizacyjna realizująca lub koordynująca projekt						
Urząd Gminy Wierzbica						
Cel						
Celem głównym Projektu jest stworzenie warunków do aktywnych form spędzania czasu wolnego.						
Przeznaczenie						
Głównymi użytkownikami będą mieszkańcy miejscowości Wierzbica.						
Harmonogram finansowy (wartości szacunkowe z VAT 22%)						
Okres realizacji	Zakres rzeczowy	Nakłady do poniesienia łącznie w PLN	Źródła pozyskania środków			
			Środki zewnętrzne		Środki własne gminy Wierzbica	
			Kwota dotacji w PLN	Wartość dotacji w %	Kwota wkładu w PLN	Wartość wkładu w %
2016 – 2017	realizacja	3.000.000,00	1.500.000,00	50	1.500.000,00	50
2017	rozliczenie – zakończenie Projektu					